

Nr 142

Av herr Gustafsson i Borås och fröken Elmén, *angående familjevård av asocial och kriminell ungdom.*

(Lika lydande med motion nr 107 i Första kammaren)

I likalydande motioner till förra årets riksdag (I: 574 och II: 690) hemställdes från vår sida att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om ett lämpligt utformat statligt stöd till förebyggande vård i enskilt hem av asocial eller kriminell ungdom. I motionerna anfördes bl. a. att brottsligheten i vårt land under de senaste årtiondena stadigt har ökat. Den har vidare antagit en allt svårare karaktär. Detta gäller även ungdomsbrottsligheten. Vi betonade att den individuella, förebyggande verksamheten spelar en betydande roll i kampen mot ungdomsbrottsligheten. En viktig sida av denna förebyggande verksamhet är att barnavårdsnämnderna på ett tidigt stadium ingriper mot ungdom som finner sig »på glid». Fosterhemsvård borde vara den naturliga formen och anstaltsvård tillgripas blott som en sista åtgärd. Vi refererade bl. a. vidare att erfarenheten utvisar, att vård i fosterhem gett mycket goda resultat, när det är fråga om svårt belastad ungdom. De kontinuerliga känslökontakter och norminflytanden, som en elev blir föremål för i en familjegrupp med harmoniska och för hans egenart förstående fostrare, bedöms vara av väsentligt värde för hans anpassning också till samhällets normsystem.

Det är emellertid av synnerlig vikt, att man kan erhålla goda fosterhem, anfördes vidare. Tillgången på goda fosterhem står i samband med den ersättning som utbetalas till fosterföräldrarna. Många kommuner gör beaktansvärda insatser härvidlag. Inom många kommuner är emellertid ersättningarna alltför lågt tilltagna. Den ekonomiska sidan av saken torde vara en av anledningarna till att kommunerna ofta är ointresserade av att anskaffa goda fosterhem och där placera ungdom, som blivit asocialt eller kriminellt belastad. Sådan vård i fosterhem som sker före omhändertagande på ungdomsvårdsskola skall nämligen bekostas av den enskilda kommunen. Vård på ungdomsvårdsskola bekostas däremot av staten, liksom också sådan vård i fosterhem som sker av ungdom, som redan omhändertagits för vård på ungdomsvårdsskola.

Vi förordade därför som inledningsvis omnämnts, att staten borde träda in och genom direkta bidrag till kommunerna stimulera dem till ökad placering i fosterhem.

Allmänna beredningsutskottet (utl. nr 56/1965) instämde i väsentliga avseenden med motionen. Utskottet behjärtade motionärernas syfte att få till stånd ett förbättrat ekonomiskt stöd till vården i enskilda hem av omhändertagna barn och ungdom. Man förklarade att det självfallet är angeläget att inplaceringen i enskilda hem av ifrågavarande kategori barn och ungdomar skall kunna ske på villkor som stimulerar lämpliga familjer att ställa sig till förfogande för ändamålet. Härvidlag torde frågan om ersättningen till familjerna spela en icke oväsentlig roll. Utskottet anförde vidare bl. a., att ersättningarna till fosterfamiljerna i många kommuner icke är av tillfredsställande storlek. Utskottet ansåg sig emellertid icke kunna dela den slutsats som motionärerna hade kommit till, d. v. s. att statligt stöd borde utgå till kommunerna till denna verksamhet, i syfte att stimulera dem till ökade insatser på detta område. Utskottet hänvisade därvid bl. a. till att riksdagen antagit ett allmänt skatteutjämnande system för kommunerna som — jämte vissa insatser från landstingens sida — skulle kunna möjliggöra en generösare behandling av ersättningsfrågorna och därmed förbättrade förutsättningar för familjevården. — Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Vi beklagar mycket att riksdagen icke antog den av oss förordade linjen, nämligen att man skulle överväga ett direkt statligt bidrag till familjevårdsverksamheten. Man måste enligt vår mening besinna, att det rör sig om ett socialt problem av den allra största betydelse. Även om riksdagen antagit ett kommunalt skatteutjämningsystem kan man i vissa särskilda frågor av stor betydelse väl tänka sig att ha specialdestinerade bidrag till ändamål som man särskilt vill uppmuntra och stimulera. Det finns två ur samhällets synpunkt viktiga aspekter som talar för ett sådant särskilt bidragssystem i detta fall: den humanitärt-brottsförebyggande aspekten och den ekonomiska aspekten. Beträffande den humanitärt-brottsförebyggande aspekten kan anföras att det för individen — den unge »på glid» — måste vara såväl humanare som effektivare att han i tid placeras i familjevård än att han tillåts »löpa linan ut», så att samhället nödgas omhändertaga honom för vård på ungdomsvårdsskola. Erfarenheten visar också att den unge som omhändertages för vård på ungdomsvårdsskola i många fall fortsätter att utvecklas i kriminell riktning, vilket såväl ur individuell som samhällelig synpunkt bör i görligaste mån förhindras.

Beträffande den ekonomiska aspekten kan anföras att vård på ungdomsvårdsskola ställer sig tre till fyra gånger så dyr som familjevård med väl tilltagen ersättning. Medelkostnaden för ungdomsvårdsskoleelev i internat beräknades 1962/63 till inte mindre än 1 650 kronor i månaden. Beloppet torde i dag självfallet vara än högre. Normalersättningen till fosterfamiljer överstiger inte 250 kronor i månaden enligt de nya regler som utarbetats av kommunalförbunden, och den generösaste ersättning som torde förekomma ligger på 500—700 kronor i månaden. Så hög ersättning utgår blott i sällsynta undantagsfall.

Starka skäl talar sålunda enligt vår uppfattning för att familjevårdsverksamheten stimuleras kraftigt. Detta torde dock icke kunna ske utan ett särskilt statligt stöd till kommunerna för denna verksamhet. Frågan om ett statligt stöd för familjevårdsverksamheten till kommunerna bör därför snabbtredas så att ett förslag härom kan föreläggas redan nästa års riksdag.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande familjevård i förebyggande syfte av asocial eller kriminell ungdom, så att förslag om ett lämpligt utformat statligt stöd till denna verksamhet kan föreläggas 1967 års riksdag.

Stockholm den 20 januari 1966

Axel Gustafsson

Brita Elmén

i Borås